

Odporovatelnost a pracovněprávní vztahy

Ustanovení § 42a občanského zákoníku upravující odporovatelnost právním úkonům s ohledem na úplnou samostatnost pracovního práva vůči jiným právním odvětvím a nepřipustnost analogického použití ustanovení občanského zákoníku na pracovněprávní vztahy na pracovněprávní úkony nedopadalo a v zákoně č. [65/1965](#) Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a ani v jiném pracovněprávním předpisu nebylo stanoveno, že by soud mohl určit, že zaměstnavatelovy nebo zaměstnancovy pracovněprávní úkony jsou vůči jejich věřiteli právně neúčinné, pokud zkracují uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele, a takový právní následek nebylo - s přihlédnutím ke kogentní povaze právní úpravy pracovněprávních vztahů - možné stanovit ani dohodou účastníků pracovněprávních vztahů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 3045/2011, ze dne 20.2.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. V. V., jako správce konkursní podstaty úpadce RSDr. V. S., podnikajícího pod názvem V.S. - C., vydavatelství a nakladatelství s místem podnikání v P., zastoupeného JUDr. Ing. P.P., advokátem se sídlem v P., proti žalovanému O. NAKLADATELSTVÍ, s.r.o. se sídlem v P., zastoupenému JUDr. Z.S., advokátkou se sídlem v P., o neúčinnost pracovní smlouvy a o 2.145.187,- Kč s příslušenstvím, za účasti Nejvyššího státního zastupitelství v Brně, Jezuitská č. 4, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 5 Cm 12/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 1. února 2011 č.j. 3 Cmo 204/2010-521, tak, že dovolání žalobce se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze dne 29.12.1999 (změněnou se souhlasem soudu prvního stupně) domáhal, aby bylo určeno, že "pracovní smlouva úpadce RSDr. V. S., uzavřená se žalovaným dne 11.4.2000 ve znění dodatku ze dne 1.7.2000, je vůči konkursním věřitelům neúčinná", a aby bylo žalovanému uloženo "vydat žalobci do konkursní podstaty úpadce RSDr. V. S. peněžitou náhradu za mzdu úpadce za rok 2000 ve výši 88.505,- Kč, za rok 2001 ve výši 187.604,- Kč, za rok 2002 ve výši 189.064,- Kč, za rok 2003 ve výši 186.580,- Kč, za rok 2004 ve výši 295.822,- Kč, za rok 2005 ve výši 411.407,- Kč, za rok 2006 ve výši 421.770,- Kč a za období leden až září 2007 ve výši 364.435,- Kč". Žalobu zdůvodnil tím, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 26.11.1997 č.j. K 28/95-214 byl na majetek RSDr. V. S. prohlášen konkurs. Úpadce RSDr. V. S. pracoval u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 11.4.2000 nejprve jako "řidič, obchodní zástupce" se mzdou 4.500,- Kč měsíčně, posléze ode dne 1.7.2000 (po uzavření dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1.7.2000) jako "ředitel společnosti" s měsíční mzdou 10.100,- Kč. Sjednaná měsíční hrubá mzda úpadce RSDr. V. S. ovšem "neodpovídá jeho pracovnímu vytížení a tomu, že, ač úpadce RSDr. V. S. není jednatelem ani společníkem žalovaného, zastává u něj významné postavení a vyplácená mzda neodpovídá jeho pracovnímu zařazení". Mzda, na kterou vznikl úpadci RSDr. V. S. nárok po prohlášení konkursu na jeho majetek, je součástí konkursní podstaty; pracovní smlouva mezi úpadcem RSDr. V. S. a žalovaným je vůči konkursním věřitelům neúčinná, protože mzda tam stanovená, je neúměrně nízká a smlouva zkracuje konkursní podstatu úpadce, a tím i věřitele. Žalobce se současně domáhá "vrácení peněžité náhrady za to, o co byla zkrácena konkursní podstata úpadce odporovatelnou pracovní smlouvou".

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 11.3.2010 č.j. 5 Cm 12/2001-466 žalobu zamítl a rozhodl, že žalovaný nemá vůči žalobci právo na náhradu nákladů řízení a že "Český stát nemá vůči žalobci právo na náhradu nákladů řízení". Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že úpadce RSDr. V. S. a žalovaný uzavřeli ve dnech 8.12.1998 a 11.4.2000 "dvě pracovní smlouvy s dodatky", že ve smlouvách byla sjednána mzda vyšší než mzda minimální a že mzda podle pracovní smlouvy byla úpadci RSDr. V. S. vyplácena do konkursní podstaty. Podle názoru soudu prvního stupně žalobce není "ve sporu věcně legitimován", neboť správce konkursní podstaty je "oprávněn podat žalobu podle ustanovení § 16 odst. 1 zákona o konkursu a vyrovnání pouze ohledně právního úkonu, který se týká majetku v konkursní podstatě", přičemž "mzda se stává součástí majetkové podstaty až v okamžiku, kdy je reálně vyplácena". Protože "napadený právní úkon majetkovou podstatu reálně nepoškozuje", protože "zákoník práce a zákon č. [1/1992](#) Sb. garantují pouze právo na mzdu vyšší než minimální" a protože "zákonná úprava neukládá povinnost být zaměstnán", neboť pouze "garantuje právo občana svobodně si zvolit zaměstnání", není žaloba důvodná.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze 1.2.2011 č.j. 3 Cmo 204/2010-521 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (ve výrocích o nákladech řízení "v tom správném znění, že žalovanému se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení a České republice se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení") a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 53.886,- Kč k rukám advokátky JUDr. Z.S. I když žalobce je (jako správce konkursní podstaty) ve věci aktivně legitimován, pracovní smlouva ze dne 11.4.2000 včetně dodatku ze dne 1.7.2000 není podle názoru odvolacího soudu "neúčinným právním úkonem z důvodu, že by zkracovala majetek podstaty". Zůstala totiž "pouze v rovině tvrzení argumentace žalobce, že by úpadce ve skutečnosti vykonával pro žalovaného jinou, lépe honorovanou činnost (podle žalobce měl vykonávat funkci ředitele společnosti)" a, i kdyby byla odpůřcí žaloba úspěšná, nelze "bez dalšího dovodit, že by zde vedle nevýhodné (pro konkursní podstatu) pracovní smlouvy byla ještě jiná nespecifikovaná pracovní smlouva", když "uzavření takové smlouvy nebylo nijak prokázáno, stejně jako nebylo prokázáno, že by byl úpadce za tuto činnost pro žalovaného jakkoli odměňován". Podle odvolacího soudu by "úspěch v odpůřcí žalobě by nemohl založit důvodnost požadavku na vydání žalobou požadované částky do konkursní podstaty, neboť, měla-li by být do konkursní podstaty vydána mzda, muselo by se jednat o mzdu vyplácenou, zatímco v daném případě se nejednalo ani o mzdu sjednanou, ale o mzdu hypotetickou".

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání. Namítá opětovně, že "měsíční hrubá mzda úpadce RSDr. V. S. neodpovídá jeho pracovnímu vytížení" a že, i když není úpadce RSDr. V. S. jednatelem ani společníkem žalovaného, zastává u něj "významné postavení" a vedle toho vyplácená mzda "neodpovídá tomuto pracovnímu zařazení"; žalovaný totiž uzavřel s úpadcem RSDr. V. S. pracovní smlouvu dne 9.12.1998 na "výkon funkce řidiče, ale ve skutečnosti zastával významné postavení ve funkci ředitele, když podepisoval daňová přiznání, účastnil se knižních veletrhů". Přípustnost dovolání žalobce dovozuje z ustanovení § 237 odst.1 písm.c) občanského soudního řádu a navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinných do 31.12.2012 (dále jen "o.s.ř."), neboť napadený rozsudek byl vydán v době do 31.12.2012 (srov. Čl. II bod 7 zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti podaných dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. není dovolání přípustné, a to již proto, že soudem prvního stupně nebyl vydán rozsudek, který by byl odvolacím soudem zrušen. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o.s.ř. se nepřihlíží (§ 237 odst.3 o.s.ř.).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst.3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Pro rozhodnutí v projednávané věci bylo (mimo jiné) významné vyřešení právní otázky, zda může být vůči konkursním věřitelům ve smyslu ustanovení § 16 zákona o konkursu a vyrovnání neúčinná pracovní smlouva, kterou uzavřel úpadce se svým zaměstnavatelem, popřípadě jednotlivá ujednání o podstatných, pravidelných nebo nahodilých náležitostech pracovní smlouvy. Protože uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodovací činnosti soudů vyřešena, představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci (mimo jiné) zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů nepodléhá přezkumné činnosti dovolacího soudu - srov. § 241a odst.2 a § 242 odst.3 o.s.ř.), že na majetek RSDr. V. S. byl usnesením Městského soudu v Praze ze dne 26.11.1997 č.j. K 28/95-214 prohlášen konkurs. Dne 11.4.2000 úpadce RSDr. V. S. uzavřel se žalovaným pracovní

smlouvu na dobu neurčitou, v níž byly sjednány druh práce "řidič, obchodní zástupce", místo výkonu práce Praha, den nástupu do práce 11.4.2000, "základní mzda" ve výši 4.500,- Kč měsíčně a dohoda, že, "dosáhne-li společnost příznivých hospodářských výsledků, náleží pracovníkovi roční odměna, jejíž výši stanoví vedení společnosti". Dne 1.7.2000 byl mezi úpadcem RSDr. V. S. a žalovaným uzavřen dodatek k pracovní smlouvě ze dne 11.4.2000, podle kterého bylo "pracovní zařazení" úpadce od 1.7.2000 upraveno na "ředitel společnosti" a podle něhož byla měsíční mzda úpadce sjednána ve výši 10.100,- Kč od 1.7.2000.

Podle ustanovení § 16 odst.1 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, účinných v době uzavření pracovní smlouvy ze dne 11.4.2000 a dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1.7.2000 (dále jen "zákona o konkursu a vyrovnání") právo odporovat právním úkonům za podmínek stanovených v § 42a občanského zákoníku může uplatnit správce konkursní podstaty nebo konkursní věřitel.

Podle ustanovení § 16 odst.2 zákona o konkursu a vyrovnání právo odporovat právním úkonům lze uplatnit nejen proti osobám, které s úpadcem sjednaly odporovatelný právní úkon, nýbrž i proti jejich dědicům; proti třetím osobám jen tehdy, jestliže jim byly známy okolnosti odůvodňující odporovatelnost právním úkonům proti jejich právnímu předchůdci.

Podle ustanovení § 16 odst.4 zákona o konkursu a vyrovnání vše, o co byl odporovatelným právním úkonem dlužníkův majetek zkrácen, musí být vráceno do podstaty, a není-li to možné, musí být poskytnuta peněžitá náhrada.

Z ustanovení § 42a občanského zákoníku (mimo jiné) vyplývá, že soud může určit neúčinnost dlužníkových právních úkonů, zkracují-li uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele, a že odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117 občanského zákoníku), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat.

Žalobce (jako správce konkursní podstaty úpadce RSDr. V. S.) dovozuje, že "pracovní smlouva úpadce RSDr. V. S., uzavřená se žalovaným dne 11.4.2000 ve znění dodatku ze dne 1.7.2000, je vůči konkursním věřitelům neúčinná", neboť "měsíční hrubá mzda úpadce RSDr. V. S.", která patří do konkursní podstaty, "neodpovídá jeho pracovnímu vyřízení" a tím dochází ke zkrácení konkursních věřitelů. Nemohou být žádné pochybnosti o tom, že pracovní smlouva ze dne 11.4.2000 a dodatek k pracovní smlouvě ze dne 1.7.2000 jsou pracovněprávními úkony a že jimi byl založen (změněn) pracovněprávní vztah (pracovní poměr) mezi úpadcem RSDr. V. S. a žalovaným.

Právní úprava pracovněprávních vztahů byla v době uzavření pracovní smlouvy ze dne 11.4.2000 a dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1.7.2000 obsažena především v zákoně č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Tato právní úprava vycházela - jak dovodila ustálená judikatura soudů (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.9.2001 sp. zn. 21 Cdo 2708/2000, který byl uveřejněn pod č. 69 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2002) - z úplné samostatnosti pracovního práva vůči jiným (ostatním) právním odvětvím (z tohoto důvodu zákoník práce obsahoval rozsáhlá obecná ustanovení, zejména vymezení subjektů pracovněprávních vztahů, způsobilosti k právním úkonům, zastoupení, úpravu právních úkonů, včetně jejich neplatnosti, zajištění práv a povinností z pracovněprávních vztahů, uspokojení nároku, lhůty a doby atd.), a právní předpisy proto ani nevymezovaly vztah mezi zákoníkem práce na straně jedné a občanským zákoníkem či obchodním zákoníkem na straně druhé a neupravovaly analogické používání zákoníku práce v občanskoprávních (obchodně právních) vztazích či občanského

(obchodního) zákoníku ve vztazích pracovněprávních. V právní teorii ani v soudní praxi nebyly pochybnosti o tom, že právní předpisy upravující pracovněprávní vztahy (včetně individuálních pracovněprávních vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem) zásadně měly kogentní povahu. Tato povaha pracovněprávních předpisů spočívala na principu, že "co není povoleno, je zakázáno"; jestliže pracovněprávní předpisy účastníkům neumožňovaly odchylnou úpravu jejich práv a povinností, je třeba to, co těmto předpisům nevyhovuje, považovat za zakázané (srov. k tomu blíže odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.4.1999 sp. zn. 21 Cdo 2525/98, který byl uveřejněn pod č. 7 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000). Kogentnost pracovněprávní úpravy pracovněprávních vztahů byla vyjádřena též tím, že práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů mohou vzniknout jen způsobem, jež tyto předpisy připouštějí. Z uvedeného je třeba vycházet rovněž při úvaze o tom, zda lze úspěšně odporovat (ve smyslu ustanovení § 16 zákona o konkursu a vyrovnání) pracovní smlouvě, kterou uzavřel úpadce se svým zaměstnavatelem, popřípadě jednotlivým ujednáním o podstatných, pravidelných nebo nahodilých náležitostech pracovní smlouvy.

Ustanovení § 42a občanského zákoníku upravující odporovatelnost právním úkonům - s ohledem na výše popsanou úplnou samostatnost pracovního práva vůči jiným právním odvětvím a nepřípustnost analogického použití ustanovení občanského zákoníku na pracovněprávní vztahy - na pracovněprávní úkony nedopadá a v zákoně č. [65/1965](#) Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a ani v jiném pracovněprávním předpisu nebylo stanoveno, že by soud mohl určit, že zaměstnavatelovy nebo zaměstnancovy pracovněprávní úkony jsou vůči jejich věřiteli právně neúčinné, pokud zkracují uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele, a takový právní následek nebylo - s přihlédnutím ke kogentní povaze právní úpravy pracovněprávních vztahů - možné stanovit ani dohodou účastníků pracovněprávních vztahů.

Vzhledem k tomu, že správce konkursní podstaty měl právo - jak vyplývá z ustanovení § 16 odst.1 zákona o konkursu a vyrovnání - odporovat právním úkonům "za podmínek stanovených v § 42a občanského zákoníku" (tedy jen právním úkonům učiněným v občanskoprávních vztazích a právním úkonům učiněným v obchodních nebo rodinněprávních vztazích, na něž se subsidiárně vztahuje občanský zákoník), dospěl Nejvyšší soud ČR k závěru, že nebylo přípustné odporovat pracovněprávním úkonům učiněným za účinnosti zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (tedy pracovněprávním úkonům učiněným v době do 31.12.2006), i kdyby jimi došlo (mělo dojít) ke zkrácení uspokojení věřitelů (konkursních věřitelů) zaměstnavatele nebo zaměstnance.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud dospěl - i když nikoliv ze zcela přílehlavých důvodů - ke správnému závěru, že odpůří žalobě podané žalobcem jako správcem konkursní podstaty úpadce RSDr. V. S. nebylo možné vyhovět.

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný a protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o.s.ř., § 229 odst.2 písm.a) a b) o.s.ř. nebo v § 229 odst.3 o.s.ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

(zdroj: www.nsoud.cz)

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)